

Shoda.

Představte si, že si přivyděláváte výukou cizinců na kurzu češtiny pro cizince. Vysvětlíte jim, že v češtině existuje způsob, jak tvořit jednoduché věty pouze za pomoci slovníku --- stačí seřadit subjekt sloveso a objekt za sebe (pokud je objekt středního rodu nebo neživotné maskulinum). Věty pak vypadají asi takto:

- (1) a. Petr řídit auto.
- b. Bobr kácet strom.
- c. Jana vidět Měsíc.

Věty jsou sice srozumitelné, ale nejsou perfektní (nelze nezpomenout na Tarzana). Na druhé hodině tedy vysvětlíte, že existuje pravidlo shody mezi subjektem a predikátem: subjekt a predikát se v češtině shodují v osobě a čísle. Ukážete to na příkladech jako (2).

- (2) a. Petr říd-í auto.
- b. Bobr kác-í strom.
- c. Jana vid-í Měsíc.

Další bod na programu jsou různá slovesa, která modifikují význam hlavního plnovýznamového slovesa, např. *muset*, *moci*, *začínat*, *přestat* a taky budoucí čas. Proberete slovíčka a vyzvete třídu, aby zkusili tvořit nějaké věty. Cizinec X spustí:

- (3) Petr mus-í říd-í auto

Úkol 1: Jaké pravidlo použil Cizinec X k umístění shody? Tj. najděte takové pravidlo, které vede k větám 2 a 3. Vede toto pravidlo ke gramaticky správné větě? Chová se shoda v češtině podle tohoto pravidla? Použijte dané pravidlo a tvořte podle něj věty i s jinými pomocnými slovesy.

Cizinec Y nesouhlasí, a navrhne alternativu (4).

- (4) Petr muset říd-í auto.

Úkol 2: Jaké pravidlo použil Cizinec Y k umístění shody? Tj. najděte takové pravidlo, které vede k větám 2 a 4. Vede toto pravidlo ke gramaticky správné větě? Chová se shoda v češtině podle tohoto pravidla? Použijte dané pravidlo a tvořte podle něj věty i s jinými pomocnými slovesy.

Úkol 3: A jaké pravidlo používáte Vy? Všimněte si, že lze seřadit několik sloves za sebou:

- (5) *budoucí čas – muset/moci – začít/přestat – hlavní/plnovýznamové sloveso*

Podmínkové věty.

K větě oznamovací lze v češtině většinou vytvořit odpovídající větu podmínkovou; ta říká, že pokud nastane děj vyjádřený oznamovací větou, pak je věta hlavní pravdivá. Následující dvojice příkladů v (6) ukazuje jeden způsob tvorby podmínkových vět.

- (6) a. Petr koupí chleba
- b. Koupí-li Petr chleba, ...

Představte si, že Vaše skupina cizinců už pokročila natolik, že už umí bez problémů tvořit oznamovací věty jako 6a, ale věty podmínkové ještě neznají. Ve výuce se je snažíte naučit na příkladech to, jak vytvořit věty podmínkové typu (6b).

Cizinec A se podívá na pár vět z (6) a utvoří si hypotézu ohledně tvorby takových vět. Abyste si ověřili, že si pravidlo správně osvojil, dáte mu větu (7a), a požádáte ho, aby vytvořil větu podmínkovou. On Vám řekne větu (7b).

- (7) a. Někdo zcela nutně potřebuje na záchod.
b. Zcela nutně potřebuje-li někdo na záchod, ...

Úkol 4: Jaké pravidlo použil Cizinec A? Tj. najděte takové pravidlo, které --- pokud jej aplikujeme jak na (6a) tak na (7a) --- vede k větám (6b) a (7b). Vede toto pravidlo ke gramaticky správné větě? Tvoří se podmínkové věty podle tohoto pravidla? Použijte dané pravidlo a vytvořte podle něj dvě další věty.

Cizinec B má jiný názor, a navrhne, že podmínková věta k (7a) by měla vypadat jako (8).

- (8) Potřebuje-li někdo zcela nutně na záchod, ...

Úkol 5: Jaké pravidlo použil Cizinec B? Tj. najděte takové pravidlo, které --- pokud jej aplikujeme na (6a) a na (7a) --- vede k větám (6b) a (8). Vede toto pravidlo ke gramaticky správné větě? Tvoří se podmínkové věty podle tohoto pravidla? Použijte dané pravidlo a vytvořte podle něj dvě další věty.

Abyste dále prověřili schopnost cizinců tvořit podmínkové věty daného typu, zadáte jim větu (9a). Cizinec B k ní vytvoří větu (9b).

- (9) a. Petr bude muset koupit chleba
b. Bude muset koupit-li Petr chleba, ...

Úkol 6: Jaké pravidlo použil Cizinec B? Tj. najděte takové pravidlo, které --- pokud jej aplikujeme na (6a), (7a) a (9a) --- vede k větám (6b), (8) a (9b). Vede toto pravidlo ke gramaticky správné větě? Tvoří se podmínkové věty podle tohoto pravidla? Použijte dané pravidlo a vytvořte podle něj dvě další věty.

Cizinec C, který souhlasil s cizincem B ohledně adekvátnosti věty (8) má na věc jiný názor. Podle něj je odpovídá oznamovací větě (9a) podmínková věta (10).

- (10) Koupit-li Petr bude muset chleba, ...

Úkol 7: Jaké pravidlo použil Cizinec C? Tj. najděte takové pravidlo, které --- pokud jej aplikujeme na (6a), (7a) a (9a) --- vede k větám (6b), (8) a (10). Vede toto pravidlo ke gramaticky správné větě? Tvoří se podmínkové věty podle tohoto pravidla? Pokud ne, snažte se napsat nějakou (další) větu, kde dané pravidlo vede ke špatnému výsledku.

Úkol 8: A jaké pravidlo používáte Vy? Ať správně popisuje tvorbu podmínkových vět ve větách s několika slovesy jako zvláště jako jsou ta v (5).